

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze k bakalářské práci

Právo na přístup k informacím ve veřejné správě

Veronika Čubová

© 2015 ČZU v Praze

1 Souhrn

Tématem předkládané bakalářské práce je právo na přístup k informacím ve veřejné správě. Hlavním cílem práce je zhodnotit kvalitu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (InfZ). Užitá metodologie je postavena na kvalitativním výzkumném designu s použitím polostrukturovaného rozhovoru a analýzy dat. V průběhu výzkumu byla zjištěna řada nedostatků InfZ. Jsou jimi zejména chybějící postihy za nezákonná jednání, absence státní instituce dohlížející na poskytování informací, struktura povinně zveřejňovaných údajů a míra vymahatelnosti práva. Autorka kvalitu zákona v aktuální znění považuje za nedostatečnou, neodpovídající požadavkům veřejnosti. Součástí práce je rozbor návrhů změn zákona. Navrhovanými změnami jsou zejména vznik úřadu pro svobodný přístup k informacím či funkce infokomisaře, transformace struktury povinně zveřejňovaných údajů a zavedení sankcí.

Klíčová slova: informace, právo, zákon, přístup, povinnost, subjekt, orgán, žadatel, sankce

2 Úvod

Tématem bakalářské práce je právo na přístup k informacím ve veřejné správě. Právo na informace je jedním z nejdůležitějších prvků moderních právních řádů vyspělých společností. Pro demokratická zřízení je dostupnost objektivních a relevantních informací důležitým předpokladem pro optimální fungování státu i společnosti, neboť ve svém důsledku omezují prostor pro korupční jednání a zneužívání veřejných funkcí.

Hlavním cílem práce je zhodnotit kvalitu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a rozbor nedostatků. Teoretická část je zaměřena na popis platné právní úpravy a zjištění nedostatků. Cílem praktické části je získat poznatky o konkrétním případě týkajícího se pohledávek bývalé České konsolidační agentury a zhodnotit praktické využití zákona o svobodném přístupu k informacím. Kvalita zákona bude hodnocena dle následujících kritérií: Struktura povinně zveřejňovaných informací, náklady (časové, finanční) na podání žádosti o informace, možnost zneužití zákona ze strany povinného subjektu.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část byla vytvořena pomocí sběru dat a analýzy odborné literatury (například Svoboda informací od Oldřicha Kužílka a Michaela Žantovského) a právních předpisů. (například Listina základních práv a svobod, zákon č. 106/1999 S., o svobodném přístupu k informacím). Byla zaměřena na popis platné právní úpravy a zjištění nedostatků. Pro praktickou část byla užitá kvalitativní metoda přístupu k výzkumu ve formě polostrukturovaného rozhovoru a rozboru podkladů. V praktické části byly získány poznatky o případě týkajícího se pohledávek bývalé České konsolidační agentury a zhodnoceno praktické využití zákona o svobodném přístupu k informacím.

3 Výsledky

V průběhu výzkumu byla zjištěna řada nedostatků v aktuálním znění InfZ. Zákon byl již 14x novelizován. Navzdory tomuto legislativnímu úsilí zaznávají z řad odborné veřejnosti názory, že vymahatelnost práva na informace je v současné době značně omezena, zejména díky absenci tzv. informačního příkazu¹ a neexistenci sankcí. Hlavním cílem práce bylo zhodnotit Kvalitu InfZ.

Kvalita byla hodnocena pomocí následujících kritérií: struktura povinně zveřejňovaných informací, časové a finanční náklady na podání žádosti, možnost zneužití zákona ze strany povinného subjektu.

Po prostudování materiálů, rozboru nedostatků a poznatků získaných z rozhovoru s panem Mgr. Bc. Michálkem musí autorka kvalitu zákona označit za nedostatečnou. Zejména z důvodu nízké vymahatelnosti práva. Zákon umožňuje povinným subjektům proces zdržovat, svá rozhodnutí stavět na irelevantních důvodech, kvůli absenci sankcí protizákonně manipulovat s informacemi, klamat žadatele.

Novelizovat zákon navrhují z řad odborné veřejnosti např. O. Kužilek, F. Korbel, L. Michálek. Navrhovanými změnami jsou zejména transformace struktury povinně zveřejňovaných údajů, vznik úřadu pro svobodný přístup k informacím či funkce infokomisaře, zavedení informačního příkazu a zavedení sankcí.

Strukturu povinně zveřejňovaných informací autorka hodnotí jako zastaralou, neodpovídající požadavkům společnosti. Rozšíření okruhu povinně zveřejňovaných informací by mělo odstínit značnou část žádostí. Je žádoucí, aby proaktivně bylo zveřejňováno např. znění smluv, které povinné subjekty uzavírají.

Měl by vzniknout centrální úřad či informační komisař, který by dohlížel nad tím zda, a jakým způsobem úřady plní svou informační povinnost. Tento úřad by fungoval jako odvolací orgán, na který by se žadatel obracel, pokud by byl nespokojen s vyřízením žádosti. Zavedení této instituce by podstatně urychlilo přístup k informacím.

Momentálně je projednávána novela zákona, která by zavedla tzv. Informační příkaz. Oproti aktuální úpravě by měl nadřízený orgán pravomoc nadřídít povinnému subjektu informaci poskytnout.

¹ Oprávnění orgánu vyšší instance nařídit vydání informace orgánu nižší instance. V aktuálním znění je pouze oprávněn rozhodnutí zrušit a vrátit věc k novému projednání.

Navrhovanou sankcí je například, že pokud nebude znění smlouvy uzavírané veřejným subjektem zveřejněné, smlouva bude považována za neplatnou.

Výhody zmíněných opatření autorka spatřuje ve snížení ekonomických a časových nákladů na poskytování informací, zajištění přístupu k informacím širší veřejnosti, vyšší transparentnost veřejné správy a omezení prostoru pro korupční jednání.

4 Zdroje

1. FRANKOVÁ, Lenka. Přístup k informacím: Šance občanů na vymáhání informací: analýza vymahatelnosti zákona o svobodném přístupu k informacím a doporučení k jejímu zlepšení [online]. 2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://libormichalek.cz/img/static/file/oziveni_analyza_cz_03.pdf
2. KORBEL, František. K návrhu novelizace zákona o svobodném přístupu k informacím. [online]. 2013 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/spravni-pravo-4-13web-korbel-pdf.aspx
3. KORBEL, František. Svobodný přístup k informacím podle zákona č. 106/1999 Sb.: vybrané problémy. Brno, 2004/2005. Dostupné z: <http://stary.otevrete.cz/knihovna/odborna-literatura/>. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Soňa Skulová, Ph. D.
4. KUŽÍLEK, Oldřich a Michael ŽANTOVSKÝ. Svoboda informací: Svobodný přístup k informacím v právním řádu České republiky. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 23. ISBN 80-7201-318-1.
5. KUŽÍLEK, Oldřich. Analýza zavedení sankcí v procesu přístupu k informacím podle z. č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím (InfZ). In: [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/navrh-infokomisare?s%5B%5D=anal%C3%BDza&s%5B%5D=zaveden%C3%AD&s%5B%5D=sank%C3%AD>
6. MATES, Pavel. Ochrana osobních údajů. Praha: Karolinum, 2002, s. 22. ISBN 80-246-0469-8.
7. ŘEŽÁBEK, Pavel. Konsolidační instituce a jejich historie v ČR. In: ČNB [online]. 2007 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/...cz/.../rezabek_20071105_cep.pdf

4.1 Právní předpisy

8. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
9. Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
10. Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí